

UPOZORNĚNÍ

Všechny výsledné vztahy je možno chápat pouze ve smyslu asociací či korelací mezi zkoumanými faktory a výsledným skóre žáka v dané testované gramotnosti. Z charakteru šetření PIRLS 2016, kdy se jedná o srovnání žáků v jeden časový okamžik a kdy se v řadě případů jedná o proměnné zjišťované pomocí dotazníku a zachycující často jen deklarované chování respondenta, nelze vyvozovat žádné příčinné souvislosti. Při popisu regresních modelů a v následném shrnutí analýzy „efekt proměnné“ znamená pouze pozitivní nebo negativní asociaci při interpretaci regresního koeficientu, v žádném případě „efekt proměnné“ nelze interpretovat jako kauzální vztah. Důvodem je výzkumný design studie PIRLS.

3 Shrnutí zjištění sekundární analýzy

- Průměrné skóre v testu čtenářské gramotnosti se liší napříč kraji v České republice. Tyto odlišnosti z velké části vysvětluje průměrný socioekonomický status žáků v krajích. Vyššího skóre dosahují ty kraje, kde je i vyšší průměrný socioekonomický status. Socioekonomický status je silnější faktor než to, zda se jedná o venkovskou či městskou školu nebo zda se jedná o velkou či malou třídu. Tato zjištění je potřeba zohlednit při koordinované podpoře znevýhodněných regionů.
- U krajů s průměrným SES se neprokázal kompoziční efekt složení školy z hlediska SES na individuální výsledky žáka. Naopak u krajů, kde je nízký a vysoký průměrný SES, byl identifikován silný a statisticky významný kompoziční efekt na individuální výsledky žáků.
- Žáci, kteří pochází z rodiny s příhodným čtenářským klimatem (dostatek knih v domácnosti, rodiče se dostatečně věnují čtení a mají pozitivní vztah ke čtení apod.), dosahují v testu čtenářské gramotnosti výrazně lepších výsledků než žáci, kteří pochází z rodin, kde se čtenářské klima tolik nepodporuje.
- Žáci, kteří navštěvují formální předškolní výchovu (mateřskou školu) alespoň dva roky, dosahují statisticky významně lepších výsledků v testu čtenářské gramotnosti než žáci, kteří formální předškolní výchovu absolují v délce kratší než dva roky nebo vůbec.
- Pokud měli žáci nadprůměrné předškolní dovednosti, ale chodí do školy, kde ostatní žáci měli tyto dovednosti podprůměrné, náskok prakticky vymizí a tito žáci mají stejné (podprůměrné) výsledky.
- Osvojení si dovedností potřebných pro čtení již v předškolním věku (rozpoznávání písmen, slov, vět nebo čtení kratších textů) je pozitivně asociováno se skóre v testu čtenářské gramotnosti ve 4. ročníku základního vzdělávání. Jelikož škola nedokáže znevýhodnění žáků, kteří si potřebné dovednosti neosvojili, dostatečně kompenzovat, je potřeba posílit jazykovou výchovu v mateřských školách (formální výchova) a podporovat čtení v rodinách (neformální a informální výchova).
- Nelze identifikovat univerzální výukovou metodu, která by podporovala rozvoj čtenářských dovedností projevujících se v úspěšném řešení úloh v testech čtenářské gramotnosti. Vždy záleží na kontextu, profesních kompetencích učitele a přijetí výukové metody (nebo mixu výukových metod) samotnými žáky. Obecně lze doporučit metody podporující kritické myšlení žáků (např. diskuse o četbě mezi žáky). Podněcování diskuse mezi žáky v hodinách čtení je pozitivně asociováno se skóre z testu čtenářské gramotnosti.
- Pokud žáci vnímají, že jejich učitel vyučuje srozumitelně a aktivně se věnuje jejich individuálním výukovým potřebám, tito žáci dosahují lepšího skóre v testu čtenářské gramotnosti.
- Pokud se žáci cítí v dovednosti čtení sebejistě, dosahují v testu čtenářské gramotnosti vyššího skóre než žáci, kteří se necítí sebejistě.